

De tweede helft van je leven en de last van het 'alles moet anders'-gevoel

heleen cruil

Het
VEERTIG
GEVOEL

roman

Heleen Crul

Het
VEERTIG
GEVOEL

Omniboek

1

Hoofdstuk

Traag, ontwakend uit een diepe slaap, staarde Isabelle de la Porte naar de datum op haar klokradio: 13 december 2002. Wat meer bij kennis beseftte ze: er is iets met die datum. Maar wat? Tegenstribbelend wrong ze zich naar de uithoeken van haar geheugen. Het gevoel van urgentie wilde maar geen bepaalde vorm aannemen. Wel nam het lawaai van een douchende man en twee energiek rond stommelende kinderen steeds meer bezit van haar slaapkamer en haar oren.

Ze haalde gelaten haar schouders op. Wat zou ze zich in deze tijd van december – kort na het sinterklaasfeest en nog bijna twee weken verwijderd van kerst – noodzakelijkerwijs moeten herinneren? Eén ding wist ze wel zeker: de kerstvakantie naderde. En daarmee het voornemen om haar vrije tijd met een zekere wellustige doelloosheid te gaan besteden.

Ze stond huiverend op, schoof de gordijnen open en staarde in een dag die twijfelde tussen licht en donker. Waarschijnlijk zou het weer een zonnige, maar koude dag worden. Het was ongekend vroeg serieus gaan vriezen, en er werd al overal geschaatst. Vandaag had ze niet veel omhanden. Haar werkster kwam en ze zou zelf ook her en der in huis wat opruimen, boodschappen doen voor het weekeinde, wat post afhandelen. Vervolgens moest ze zich om halftwee melden bij de school van haar dochter Julia. 'We willen morgen met de twee hoogste klassen gaan schaatsen,' had juf Suzanne haar eind gistermiddag telefonisch laten weten. 'Daar hebben we nog een paar ouders bij nodig.'

Isabelle had gearzeld, niet direct positief. Het leek alsof Suzanne, met wie ze een goed contact had, haar gedachten kon lezen. 'Je weet dat ik het óók vervelend vind om altijd een beroep te moeten doen op dezelfde ouders. Maar ik durf het je te vragen omdat je hebt toege-

zegd dat je eventueel op vrijdagmiddag beschikbaar kon zijn.'

'Dat is waar,' zuchtte Isabelle gelaten. Ze had als docent Engels op een havo/vwo-college een gunstig rooster, met lesuren verspreid over vier aaneengesloten dagen en daardoor de vrijdag vrij. 'Goed dan.'

Vermoeid, maar met een tintelend, vitaal gevoel kwam ze die middag om halfvijf weer thuis. Julia was nog even met een vriendinnetje uit de buurt meegegaan. Ze stak de sleutel in het slot, draaide hem om en gaf de deur met haar schouder een duwtje, want hij klemde. We moeten daar nu toch eindelijk eens naar laten kijken, bedacht ze, voor de zoveelste keer.

Willems jack aan de kapstok verraadde zijn aanwezigheid al voordat ze hem echt gewaarwerd. Gezellig om zo samen aan het weekend te beginnen. Terwijl ze allerlei spullen uit haar tas haalde en haar muts in het daarvoor bestemde mandje boven op de kapstok mikte, kwam weer dat tijdloze beeld – broos-verse herinneringen aan het bevroren meer – op haar netvlies. Het honingblonde riet, het roerloze water met zijn zilveren, glanzende korst, de kleurige kluwen kinderen met snottebellen, opgewonden stemmetjes, rode wangen en schaatsen in allerlei soorten en maten. Te midden van al die uitbundige, onoverzichtelijke beweeglijkheid dook Juul, met haar rechte figuurtje en haar rode jack, steeds als een vertrouwd herkenningspunt op. Ze had dat stalen, afstandelijke snoetje dat kinderen zichzelf aanmaten wanneer een moeder of vader in een schoolsituatie opdoemde, en zich er daadwerkelijk mee ging bemoeien. Maar dat staal werd vloeibaar door een triomfantelijk lachje als ze langs gleed op haar nieuwe schaatsen en voorzichtig vroeg: 'Mam, hoe vind je dat ik het doe?'

Elf was ze nu, haar benen waren langer geworden, in haar gezicht werd het kind dat ze al die jaren was geweest weg geboetseerd door de puberteit. Kaaklijn en neus veranderden, kregen een robuustere vorm. En haar lichaam werd langzaam dat van een vrouw.

Willem stapte de gang binnen. 'Hoe was het?'

'Erg leuk, maar wel koud.'

Ze liep naar boven, naar de badkamer, om haar schaatskleding uit

te trekken en iets anders aan te doen. Niet veel later stak Willem zijn hoofd om de deur. 'Kan ik er ook even bij?' Ze hadden weliswaar twee wastafels, maar het was een ongeschreven regel dat degene die in de badkamer bezig was, zo veel mogelijk het rijk alleen had.

'Moet je nog weg?' Isabelle keek naar hem terwijl hij naar de inloopkast liep die op hun badkamer aansloot.

'Heb ik je gisteren niet verteld dat er om zes uur een vergadering is van het stafconvent? Ik moet invallen voor Michel, want zijn vrouw is net bevallen van een dochter.'

'Weer een?'

'Ja, deze keer hadden ze natuurlijk graag een zoon gehad. Maar drie dochters heeft ook wel iets, vonden ze.'

Er zit iets afgemeten in zijn stem, constateerde ze. Ze keek gefascineerd naar de metamorfose die hij onderging van man naar heer. Daar had hij alles voor in huis. Dik, blond haar, blauwgrijze ogen, regelmatig gezicht, grote handen, grote voeten: een echte Nederlander. Alles wat hij aantrok, stond hem goed. In het dagelijks leven gaf hij de voorkeur aan een spijkerbroek of andere makkelijke broek met een poloshirt of trui en eenmaal in het ziekenhuis trok hij een witte jas aan, het uniform van medisch specialisten. Wanneer hij tenminste niet opereerde, want dan moest hij zich van top tot teen in een onflatteuze steriele verpakking hijsen. Ze keek met een schuin oog hoe hij zijn das strikte: zijn hals gespannen, zijn kin naar voren, zijn mond als een driehoek boven het streepjesdessin.

Hun blikken kruisten elkaar in de spiegel. Hij draaide zich naar haar toe en zei nors: 'Die Duitser, Max, belde gisteravond, na het eten, toen je even bij de burens was.'

Ze voelde haar hartslag versnellen, ontweek zijn blik door een gevallen handdoek van de grond te rapen. Wist even niet wat ze moest zeggen.

Willem verbrak de stilte met de mededeling: 'Hij zou vanavond rond halfacht terugbellen.'

Ze keek hem aan, zag hoe zijn kaken zich spannen.

'Nou, dan ga ik maar. Tot straks. We eten eerst wat in het zieken-

huisrestaurant en daarna is die vergadering, dus het zal wel een uur of negen, halftien worden.'

Terwijl hij uit het zicht verdween, verzamelden de herinneringen zich in haar, namen allerlei vormen aan en stormden vastbesloten op haar af. Dat was het dus. Die vage onrust vanmorgen bij een blik op de klokradio. Ze had zeker geweten dat 13 december iets bijzonders betekende, maar er wilde haar vanmorgen niets te binnen schieten. Was ze het echt vergeten, of had ze het verdrongen? Omdat ze opzag tegen al die vermoeiende emoties die een hernieuwd contact met hem zouden oproepen? Even voelde ze ergernis over één zo'n telefoontje dat totaal onverwacht je verleden voor je voeten gooide en aan je plannen en perspectieven knaagde. Maar er was ook vertederding: wie kwam er nu na vijf jaar nog zo'n dwaze belofte na? Typisch Max.

'Mam, wanneer ga we eten?' Het ongeduld in die vraag van haar zoon Tijn, onder aan de trap, bracht haar terug in de realiteit. Hij leek sprekend op haar, met zijn zwarte krullen en donkere ogen.

Ze liep de trap af naar beneden.

'Wat eten we eigenlijk?,' vroeg Julia, inmiddels ook weer thuis.

Daar had ze nog niet over nagedacht, realiseerde Isabelle zich. 'Een van jullie moet maar even frietjes halen, dan maak ik er sla met ei, tomaatjes en tonijn bij.'

'Lekker,' liet haar dochter weten, terwijl ze de staart die ze bij het schaatsen van haar blonde haar had gemaakt ontdeed van het elastiekje.

Isabelle, in een behoefte even bij te komen, ging in een van de rieten stoelen in de serre zitten. De serre bood een royaal uitzicht op de grote tuin waarin de bomen hun skeletten lieten zien: stramme stammen met vertakkingen die symmetrisch dansten in de wind. De metaalgrijze lucht was inmiddels overgegaan in nachtzwart.

Ze had zich deze avond anders voorgesteld. Voelde weer de ergernis over al die avonden dat ze alleen thuis was. Die vergadering op vrijdagavond één keer in de maand was tot daaraan toe, maar aan Willems nacht- en weekenddiensten wende ze nooit. Maar ja, patiënten hadden iets wat zij niet had. Ze waren ziek, zwak, op sterven na dood.

De lijdende mens kende geen kantoortijden. Als gezonde echtgenote van een chirurg had je dan geen recht van spreken. Tenzij je natuurlijk zelf ziek werd.

Vijf jaar... waar was de tijd gebleven? Toen was ze zevenendertig, en Max vijfenveertig jaar. Wat moest ze in vredesnaam tegen hem zeggen? Hoe stelde hij zich een ontmoeting voor? Wat hadden de jaren met hem gedaan? Ze had zich destijds resoluut afgesloten voor verder contact.

‘Beloof me dan in ieder geval dat we elkaar over vijf jaar weer zien. Op de datum van onze eerste ontmoeting: 13 december.’ Hij bleef aanhouden. ‘Echt doen, hè?’

Een beetje bibberig had ze geknikt, de tranen biggelden over haar wangen.

Hij had nogmaals zijn armen om haar heen geslagen. ‘Liebe, liebe Emanzi.’

Daarop wrong ze zich los uit hun omhelzing. Liep weg zonder om te kijken, maar voelde zijn aanwezigheid overal. De druk van zijn lichaam, zijn lippen en zachte tong, de geur van zijn aftershave op haar wangen en de echo van zijn woorden in haar oren.

Door een merkwaardig toeval hadden ze elkaar nog eenmaal ontmoet, in Amsterdam. Daarna had ze, op een paar korte telefoontjes of e-mailtjes na, niets meer van hem vernomen.

‘Mag ik nou frietjes halen?’ Tijn stond voor haar, een en al slungeligheid. Hij was haar al bijna boven het hoofd gegroeid. Dertien jaar, tweede klas vwo, maar niet op de school waar zij Engels gaf, hadden ze samen besloten. Zij wilde in de docentenkamer geen verhalen over hem horen. En hij geen verhalen van leerlingen over haar.

Ze stond op, gaf hem geld, ging naar de keuken om de eieren te koken, trok een blikje tonijn open, sneed wat tomaatjes en maakte de sla klaar. Even later, aan de eettafel, luisterde ze een beetje afwezig naar de gesprekken van haar kinderen.

‘Mam, wat zeg je weinig.’ Julia keek haar met haar helblauwe ogen onderzoekend aan. ‘Beetje moe van het schaatsen, zeker? Je deed het

anders hartstikke goed.'

Isabelle knikte bevestigend. Het beeld van bevroren grachtjes in Leiden flitste door haar geheugen. Daar had ze leren schaatsen. Vervolgens herinnerde ze zich de eindeloze ijsvlakten van De Kaag en de Braassemblermeer, meren in de buurt van Leiden, waar ze lange tochten had gemaakt.

Terwijl de kinderen naar een of andere tv-serie gingen kijken in een hoek van de huiskamer, zocht zij haar stoel in de serre weer op. Inmiddels was het halfacht. De telefoon zweeg nog steeds. Ze wist niet wat ze liever had, dat-ie bleef zwijgen of toch ging rinkelen. Ze staarde vanuit het raam de tuin in, naar niets in het bijzonder. Gedachten aan Max tuimelden over elkaar heen. Ze voelde zich weerloos overvallen door het verleden. Hoe kon één week, alweer vijf jaar geleden, haar leven opeens zo op z'n kop zetten?' Ze balde haar handen, die moedeloos en zwaar in haar schoot lagen, tot vuisten. Wat was toen werkelijkheid geweest en wat begoocheling, illusie?

Ze had toen haar eigen werkelijkheid gehad. Als ze ooit in het hier en nu had geleefd, totaal en volmaakt, dan was het gedurende die ene week. Alles wat ervoor was geweest en erna was gekomen, had daar niets aan veranderd. Ze had geen enkele reden om om te zien in wrok, schaamte of verlegenheid.

Isabelle schrok een beetje van de stelligheid van die gedachte, maar stond vervolgens vastbesloten op. Er moest ergens een dagboek zijn. Met een kaft van oranjeroze Chinese zijde waarop twee pauwen waren geborduurd. Daarin had ze de gebeurtenissen en gevoelens van toen beschreven, en ook de enorme huwelijks crisis die erop volgde. Ze liep naar boven, naar haar werkkamer, die volgens Willem 'helemaal Isabelle' was. Hier ontmoetten haar verleden en heden elkaar. In de boeken, de foto's aan de muren en de in papier gestolde herinneringen in de kloeki antieke kast die nog van haar overgrootmoeder was geweest. Vol fotoalbums, scripties, studieboeken, ordners, dozen met dierbare prullaria. Ze kwam agenda's tegen uit haar gymnasiumjaren, een uitgebreide briefwisseling met een jaargenote uit Amsterdam, ansichtkaarten van haar grootouders op vakantie, een poëziealbum

van haar moeder, stapels tekeningen, korte briefjes van haar kinderen en dummy's van drie boeken die ze van het Engels naar het Nederlands had vertaald; huiswerk dat ze de eerste zes jaar van het moederschap had gedaan. Een van de redenen waarom ze besloot 1997 met een week vakantie in haar eentje af te sluiten, besepte ze opeens, was dat ze na de kerstvakantie zou beginnen als docent op de schoolgemeenschap waar ze nu nog werkte.

Waar was dat dagboek? Had ze het dan toch weggegooid? Bijna moedeloos schudde ze de een-na-laatste doos leeg, en daar plofte het op de grond. Ze opende het en las op de eerste bladzijde: *Kaprun, 12 december 1997*. Haar automatische reactie was het acuut weer dicht te klappen. Toen hoorde ze beneden de beltoon van haar mobieltje.

Ze rende de trap af, nam hijgend op en hoorde: 'Met Max. Kaprun, vijf jaar geleden. Weet je het nog?'

Even had ze moeite met reageren, omdat ze nog zo hijgde en omdat ze niet de juiste Duitse woorden kon vinden. Hij lachte. 'Je hebt de laatste jaren kennelijk niet veel meer geoefend. We hadden elkaar eigenlijk op deze dag moeten zien. Ik ben het niet vergeten. Maar ik moet voor een paar maanden naar Amerika en ben pas eind april terug.'

'O,' zei Isabelle, en tot haar eigen verbazing bemerkte ze de teleurstelling in die ene klank.

'Het tweede weekend van mei logeer ik drie dagen in Huis ter Duin in Noordwijk. Dat lijkt me een gelegenheid bij uitstek om elkaar weer te ontmoeten.'

'Ja. Uitstekend,' reageerde ze, verbluft.

'Gaat alles goed met je? Nog steeds bij je echtgenoot?'

Ze negeerde zijn vraag, vroeg hoe het met hém ging. Hij verloor zich in een stortvloed van woorden.

Helemaal niets veranderd, constateerde ze aan het eind van hun gesprek. Die snelle manier van praten, zijn enorme levensenergie. Gelukkig was mei nog ver weg. Iets van respijt. Meer tijd om te wennen aan het idee dat ze hem weer zou ontmoeten.

Ze deed een potje pesten met haar kinderen en ging nog even naar

hun kamers zodra ze in bed lagen. Isabelle voelde zich vreemd ontroerd door de enige liefde die, zo niet helemaal onbaatzuchtig, dan toch alomvattend en levenslang kan zijn: die van een moeder voor haar kind.

Willem trof haar om halfelf verzonken in haar dagboek aan. 'Het is wat later geworden dan ik dacht,' zei hij, ongewoon bedremmeld voor zijn doen. 'Ik ben nog even met een paar lui naar het café gegaan.' In bed draaide hij direct zijn rug naar haar toe. Isabelle was gewend geraakt aan in ieder geval een wederzijdse welterustenkus. Kennelijk had hij de pest in. Even later hoorde ze hem snurken.

De pauwen op de kaft van het dagboek waren een mannetje en een vrouwtje, zag Isabelle de volgende dag voor het eerst. Wat een symboliek. Hij spreidde zijn prachtige verentooi in een halve cirkel, zij stond erbij en keek ernaar. Zo was dat bij haar aanvankelijk ook geweest. Max had bij hun eerste ontmoeting direct alles uit de kast gehaald. Zij negeerde aanvankelijk al die speciale aandacht.

'Wat is dat voor iets?,' vroeg Willem toen hij haar de volgende dag in het boekje zag bladeren.

'Een dagboek dat ik in Kaprun heb bijgehouden, en ook de maanden daarna.' Ze klapte het dicht, stond gehaast op uit haar stoel in de serre, en bracht het terug naar haar werkkamer.

Het telefoontje van Max en het dagboek bleven de hele week tussen Willem en haar in staan, als een rotsblok dat het zicht en de greep op elkaar belemmerde.

'Je gaat hem dus ontmoeten?' vroeg hij uiteindelijk, haar strak aankijkend.

Ze knikte. 'Als hij zich aan die afspraak houdt wel.' Haar besluit stond vast, maar ze had het nog maar even voor zich gehouden, niet hardop willen uitspreken. Dat zou haar verplichten tot allerlei verklaringen en moeizame discussies.

En inderdaad: hij kon geen begrip opbrengen voor haar summiere uitleg, luisterde niet eens. 'Waarom?' sputterde hij, zijn krant met een boos gebaar naast zich neergooiend. 'Het gaat nu goed met ons. We

zijn toch gelukkig samen?’

Ze pakte zijn hand. ‘Maak je geen zorgen. Mei is nog ver weg. Bovendien zou het mij niet verbazen als hij die afspraak toch weer afzegt omdat er plotseling iets tussenkomt.’

Willem haalde moedeloos zijn schouders op en liep gekrenkt weg.

Wat is dat toch met mannen, dacht ze, dat ze nooit eens echt willen praten over wat hen ten diepste beroert? Wat is er zo bedreigend aan gevoelens, aan jezelf blootgeven? Door die angst kon ze hem niet uitleggen wat haar werkelijk naar een ontmoeting met Max dreef. Het was niets meer of minder dan respect voor het toeval en gehoorzaamheid aan het lot. Intuïtief wist ze dat beide een fingerwijzing waren van een ordening die zij maar zeer ten dele kon begrijpen, maar waaraan zij als mens niettemin onderworpen was. Alles moest ze in die winter van 1997 opeens onder de loep nemen: haar huwelijk, haar moederschap, haar principes. Ze had toen geen flauw benul waarheen alle nieuwe sporen, in de sneeuw en in haar hart, zouden voeren.

Ze nam zich voor de komende tijd het dagboek tussen de bedrijven door nog eens helemaal te lezen.

‘Mensen van veertig zitten wat geluk betreft op hun dieptepunt’

– George Vaillant (80), psycholoog en hoogleraar aan Harvard, die beweert dat tachtigers veel gelukkiger zijn dan toen ze veertig waren

Isabelle en Willem leren elkaar tijdens hun studie kennen, krijgen een relatie, een serieuze baan. Ze trouwen en krijgen kinderen. En dan, ineens, zijn het veertigers. Midlifecrises komen en gaan en luiden de tweede helft van het leven in. Maar juist deze periode leert hun dat het leven zich niet laat sturen. Geheimen uit het verleden van hun ouders hebben hun weerslag op het leven van nu. Onverwachte ontmoetingen plaatsen alles in een ander perspectief. Een fascinerende familiesaga, waarin veel mensen – van veertigers tot tachtigers – zich zullen herkennen.

Heleen Crul (1944) was journaliste bij de *Leidse Courant*, *De Gelderlander*, *Margriet* en *Elsevier*. De afgelopen jaren schreef ze een groot aantal opiniestukken voor *NRC Handelsblad*. Crul is auteur van de bestsellers *Wij willen kinderen* en *Tussen de generaties*. *Het veertiggevoel* is haar eerste roman.

NUR 350

